

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Tomáše Foltase a JUDr. Jaroslava Hubáčka v právní věci žalobce: **M. C.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, ze dne 22. 12. 2014, č. j. 61 Ad 5/2014 – 44,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) se kasační stížností domáhá zrušení usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, ze dne 22. 12. 2014, č. j. 61 Ad 5/2014 – 44, kterým byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudního poplatku (výrok I.) a stěžovatel byl vyzván k zaplacení soudního poplatku ve výši 3.000 Kč (výrok II.). Krajský soud v odůvodnění usnesení konstatoval, že stěžovatel v řízení uvedl, že mu jeho současná finanční situace neumožňuje uhradit soudní poplatek, neboť objektivně nemá žádné úspory, má dluhy a jeho měsíční příjem z předčasného důchodu činí 8.702 Kč. Uvedené skutečnosti však stěžovatel žádným způsobem nedoložil, ač v předloženém tiskopise je výslovně uvedeno „*Druh a výši dávků žadatel(ka) doloží pravomocným rozhodnutím (rozhodnutím opatřeným doložkou právní moci) o přiznání dávky nebo potvrzením plátce příslušné dávky, která přiloží jako přílohu.*“ Stejně tak stěžovatel nedoložil tvrzené dluhy. Krajský soud uzavřel, že mu chybí podklady pro kladné rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudního poplatku. Pro podporu svých závěrů odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, čj. 7 Azs 343/2004 - 50, v němž se uvádí, že „*Povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.*“

Proti tomuto usnesení podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost. V kasační stížnosti k závěru krajského soudu, že nedoložil skutečnosti o své finanční situaci, uvedl, že soudy jsou povolávány k tomu, aby zákonným způsobem poskytovaly ochranu právům (čl. 90 Ústavy ČR), a nikoliv k tomu, aby se podílely na jejich potlačování. Podle stěžovatele bylo možno podle data jeho narození... objektivně zjistit, že je osobou v předdůchodovém věku a že v tomto věku se v současnosti hledá práce obtížně. Může mít navíc v tomto věku i zdravotní problémy, které mohou vést i k předčasnému důchodu. Podle stěžovatele je napadeným usnesením upřednostňována

finanční stránka věci a nikoliv ochrana jeho práv. S ohledem na výše uvedené stěžovatel navrhl zrušení usnesení krajského soudu a vrácení věci k dalšímu řízení. Z usnesení krajského soudu podle jeho názoru navíc vyplývá, že stěžovatel lhal a úmyslně nedoložil potřebné přílohy. Tímto tvrzením se cítí být poškozen, a proto vznesl námitku podjatosti vůči soudkyni JUDr. Petře Venclové, která ve věci rozhodla. Současně dal podnět ke kárnému řízení pro porušení ust. § 79 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom neshledal vady uvedené v odstavci 4, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud projednal kasační stížnosti, byť stěžovatel neuhradil soudní poplatek a není zastoupen advokátem. Ačkoliv povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právnického vzdělání advokátem je jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti (§ 105 odst. 2 s. ř. s.), podle konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu není v určitých věcech nutno trvat na splnění této podmínky. K této otázce se Nejvyšší správní soud vyjádřil např. v rozsudku ze dne 24. 10. 2007, čj. 1 Afs 65/2007 – 37 (všechna uváděná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná na www.nssoud.cz), v němž uvedl, že „v řízení o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu žalobce na osvobození od soudních poplatků není třeba trvat na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem.“ V rozsudku ze dne 10. 7. 2014, čj. 7 As 47/2014 - 22, pak Nejvyšší správní soud vyslovil, že „netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, protože za situace, kdy je předmětem přezkumu usnesení, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, trvání na zaplacení soudního poplatku by znamenalo jen další řetězení téhož problému. Vedlo by k popření cíle, jenž stěžovatel podáním žádosti sledoval, a k popření smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumáno, zda měl být stěžovatel osvobozen od soudních poplatků či nikoliv.(...) V předmětné věci jde navíc o posouzení, zda stěžovatel v řízení před krajským soudem prokázal splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků. Nejvyššímu správnímu soudu tak nic nebrání, aby o podané kasační stížnosti rozhodl.“ V rozsudku ze dne 25. 4. 2007, čj. 9 As 3/2007 - 77, Nejvyšší správní soud vyslovil, že „v řízení o kasační stížnosti proti usnesení městského, resp. krajského soudu, o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku za předchozí kasační stížnost by trvání na splnění poplatkové povinnosti znamenalo řetězení řešeného problému a ve svém důsledku by popíralo smysl samotného řízení. Tato okolnost proto sama o sobě nemůže bránit projednání věci a vydání meritorního rozhodnutí.“ (...) „[S] ohledem na povahu rozhodnutí, proti němuž kasační stížnost směřuje, by trvání na splnění poplatkové povinnosti znamenalo řetězení řešeného problému, které by ve svém důsledku popíralo smysl samotného řízení, jehož předmětem je posouzení zákonnosti rozhodnutí o zastavení předchozího řízení, které bylo následkem nesplnění právě této povinnosti ze strany stěžovatele, tedy povinnosti zaplatit soudní poplatek.“ Citované závěry je možno aplikovat i v dané věci, protože stěžovatel kasační stížností podává proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků.

Kasační stížnost je proto přípustná a projednatelná i přesto, že stěžovatel nezaplatil soudní poplatek za řízení o kasační stížnosti a není zastoupen advokátem, ač sám nemá vysokoškolské právnické vzdělání vyžadované pro výkon advokacie. Pro podporu těchto závěrů srov. kromě výše citovaných rozsudků také rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 7. 2012, čj. 4 Ads 66/2012 - 22, ze dne 31. 10. 2012, čj. 4 As 64/2012 - 14, či ze dne 10. 7. 2014, čj. 7 As 47/2014 - 22.

Podle ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. pokud účastník doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela, lze pak pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.

Úprava poplatkové povinnosti v zákoně č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) představuje jednu ze základních součástí práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Je proto nutné vždy pečlivě zkoumat, zda jsou pro osvobození od soudních poplatků splněny zákonné podmínky. Je to přitom účastník řízení, kdo musí uvést skutečnosti, které jeho osvobození od soudních poplatků odůvodňují. Základní podmínkou pro přiznání osvobození od soudních poplatků je prokázání nedostatku prostředků. Je na žadateli, aby prokázal všechny skutečnosti rozhodné pro posouzení podané žádosti a jím tvrzené skutečnosti řádně doložil. Nepostačí pouhé tvrzení o nemajetnosti. Pro rozhodování musí účastník řízení doložit i důkazní prostředky prokazující jím tvrzené skutečnosti. Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, čj. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil závěr, že *„povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.“* Obdobně srv. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2011, čj. 2 Afs 36/2011 - 81. Soud tedy z vlastní iniciativy nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech účastníka řízení, ale pouze hodnotí informace, které mu účastník řízení sám sdělí (srv. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2011, čj. 8 Afs 50/2010 - 91). Stejně tak lze poukázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, publikovaný pod č. 1962/2010 Sb. NSS, nebo na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 8. 2014, čj. 2 As 87/2014 - 45 a ze dne 30. 1. 2015, čj. 7 As 233/2014 - 59, ze kterých vyplývá, že nevěrohodnost či neúplnost tvrzení ohledně existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků vylučuje, aby žádosti bylo vyhověno.

Protože stěžovatel při podání žaloby nezaplatil soudní poplatek, vyzval jej krajský soud k jeho zaplacení. Na tuto výzvu stěžovatel reagoval podáním žádosti o osvobození (zproštění) od soudních poplatků z důvodu, že je v důchodu a nemá peníze. Poté krajský soud zaslal stěžovateli formulář *„Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech“* (dále jen „prohlášení“), který obsahuje zcela jednoznačný pokyn, že žadatel má doložit *„Druh a výši dávek žadatel(ka) pravomocným rozhodnutím (rozhodnutím opatřeným doložkou právní moci) o přiznání dávky nebo potvrzením plátce příslušné dávky, která přiloží jako přílohu.“* Stěžovatel však tuto povinnost nesplnil. Stejně tak nedoložil jím tvrzené dluhy. V bodě 34 prohlášení stěžovatel pouze obecně uvedl, že třem fyzickým osobám dluží částku 130.000 Kč, aniž by doložil, např. smlouvy půjčky (výpůjčce), potvrzení o výši dluhu ap. Stěžovatel navíc uvedl, že tyto dluhy (jedná se o částku přesahující stěžovatelem tvrzený roční příjem, když měsíční příjem činí 8.702 Kč) splatí cca v roce 2016. Nekonkretizoval přitom, z jakých příjmů může tak vysokou půjčku v tak krátkém termínu splatit. Stěžovatel také nekonkretizoval ani příjmy své manželky, která s ním žije ve společné domácnosti. Stejně tak nijak nespecifikoval, a ani nedoložil, jím tvrzené měsíční výdaje ve výši cca 6.000 měsíčně. Stěžovatel tak nesplnil svou povinnost doložit, že nemá dostatečné prostředky ve smyslu ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. Krajský soud proto nepochybil, pokud nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků. S ohledem na výše uvedené není důvodná ani stěžovatelova námitka, že napadené usnesení odporuje čl. 90 Ústavy, podle něhož jsou soudy povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Zákon předpokládá, že účastník řízení může být osvobozen jen tehdy, pokud doloží, že nemá dostatečné prostředky a to v daném případě splněno nebylo. Ze zákona přitom nelze dovodit povinnost osvobodit stěžovatele od soudních poplatků v plném rozsahu pouze na základě toho, že je osobou v předdůchodovém věku, či že má zdravotní a jiné obtíže.

Namítal-li stěžovatel podjatost soudkyně JUDr. Petry Venclové, která vydala napadené usnesení, konstatuje Nejvyšší správní soud, že námitkou podjatosti vůči této soudkyni v daném řízení se již zabýval Nejvyšší správní soud ve věci sp. zn. Nao 40/2015, přičemž námitku podjatosti posoudil jako opožděnou. Podle ust. § 8 odst. 5 s. ř. s. se přitom k opožděné námitce nepřihlíží.

Nejvyšší správní soud se v dané věci nemohl zabývat ani podnětem ke kárnému řízení s uvedenou soudkyní. Podle ust. § 2 s. ř. s. poskytují soudy ve správním soudnictví ochranu veřejným subjektivním právům fyzických a právnických osob způsobem stanoveným tímto zákonem a za podmínek stanovených tímto nebo zvláštním zákonem, a rozhodují v dalších věcech, v nichž tak stanoví tento zákon. Pravomoc správních soudů je pak upravena v ust. § 4 s. ř. s. Působnost Nejvyššího správního soudu je upravena v ust. § 12 s. ř. s. Nejvyšší správní soud je sice kárným soudem podle ust. § 3 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů (dále jen „*zákon č. 7/2002 Sb.*“), ale kárné senáty rozhodují o kárných návrzích podaných kárnými navrhovateli. Podle ust. § 8 odst. 2 zákona č. 7/2002 Sb. jsou návrh na zahájení kárného řízení o kárné odpovědnosti soudce oprávněni podat: a) prezident republiky proti kterémukoliv soudci, b) ministr spravedlnosti proti kterémukoliv soudci, c) předseda Nejvyššího soudu proti kterémukoliv soudci tohoto soudu a dále proti soudci soudu nižšího stupně jednatelského ve věcech patřících do pravomoci soudů, v nichž je Nejvyšší soud vrcholným soudním orgánem, d) předseda Nejvyššího správního soudu proti kterémukoliv soudci tohoto soudu a proti soudci soudu nižšího stupně jednatelského ve věcech patřících do pravomoci soudů, v nichž je Nejvyšší správní soud vrcholným soudním orgánem, e) předseda vrchního soudu proti kterémukoliv soudci příslušného vrchního soudu a dále proti soudci soudu nižšího stupně, f) předseda krajského soudu proti kterémukoliv soudci příslušného krajského soudu a proti soudci okresního soudu, g) předseda okresního soudu proti soudci příslušného okresního soudu a proti soudci jiného okresního soudu. Je-li stěžovatel přesvědčen o tom, že soudkyně JUDr. Petra Venclová se dopustila svým jednáním kárného provinění, může podat podnět ke kárnému postihu příslušnému kárnému navrhovateli.

S ohledem na výše uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ust. § 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s. zamítl. Ve věci rozhodl v souladu s ust. § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti zpravidla bez jednání, když neshledal důvody pro jeho nařízení.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ust. § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatel v řízení úspěch neměl a ministerstvu žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. února 2015

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu